

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Viktora Kučery a soudců JUDr. Lenky Matyášové a JUDr. Jakuba Camrdy v právní věci žalobce: **Mgr. F. Š.**, proti žalované: **Vězeňská služba České republiky**, se sídlem Soudní 1a, Praha, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. 5. 2021, č. j. 14 A 56/2021 - 11,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá**.
- II. Žalované **se** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **nepřiznává**.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) se kasační stížností domáhal zrušení v záhlaví označeného usnesení Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“), který zamítl žádost stěžovatele o osvobození od soudních poplatků v řízení u městského soudu (výrok I. napadeného usnesení) a zamítl návrh stěžovatele na ustanovení zástupce pro toto řízení (výrok II. napadeného usnesení). V řízení u městského soudu se stěžovatel domáhal ochrany proti nečinnosti žalované, která dle jeho tvrzení nereagovala na podanou žádost o poskytnutí informací týkající se Věznice Bělušice.

[2] V řízení před městským soudem požádal stěžovatel o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce pro toto řízení. Městský soud jeho žádostem nevyhověl a kasační stížností napadeným usnesením obě žádosti zamítl (viz výše).

II. Rozhodnutí městského soudu

[3] Městský soud v napadeném usnesení odkázal na další řízení vedená u téhož soudu a zdůraznil, že v dané věci se jedná o další z celé řady sporů, které stěžovatel vede u městského soudu a které se rovněž týkají práva na svobodný přístup k informacím. Nyní projednávaná věc se netýká podstatných okolností životní sféry stěžovatele; netýká se jeho majetku, životních podmínek ani jiných podobných záležitostí. Není proto důvod, aby náklady na toto soudní řízení nesl stát. Institut osvobození od

soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím osobám s nízkými příjmy vést bezplatně spory podle své libosti. Má zajistit, aby v případech, kdy nemají dostatek prostředků, a přitom je namístě, aby soudní spor vedly (neboť jde o věc skutečně se dotýkající jejich životní sféry), jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně. Takový charakter však stěžovatelem vedený spor nemá. Městský soud proto uzavřel, že stěžovatel podmínky pro osvobození od soudních poplatků nesplnil, aniž by zjišťoval jeho skutečné majetkové poměry. K žádosti o ustanovení zástupce uvedl, že stěžovatel nesplnil první podmínku pro jeho ustanovení – a sice splnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Připomněl také, že stěžovatel je bývalým advokátem s právnickým vzděláním. Proto žádost o ustanovení zástupce rovněž zamítl.

III. Kasační stížnost a vyjádření žalované

[4] V kasační stížnosti stěžovatel uvedl, že mu městský soud znemožnil přístup k soudnímu projednání správní žaloby, když mu nepřiznal osvobození od povinnosti platit soudní poplatek a neustanovil mu zástupce. Stěžovatel hodnotil odůvodnění napadeného usnesení jako „*vrchol soudní arogance*.“ V kasační stížnosti současně požadoval, aby Nejvyšší správní soud přikázal věc k projednání a rozhodnutí jinému senátu téhož soudu.

[5] Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

IV. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[6] Nejvyšší správní soud přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost byla podána včas a směřuje proti rozhodnutí, proti němuž je podání kasační stížnosti přípustné.

[7] Ohledně otázky placení soudního poplatku Nejvyšší správní soud uvádí, že podáním kasační stížnosti proti procesnímu rozhodnutí krajského, resp. městského soudu (s výjimkou procesního rozhodnutí, kterým se řízení o žalobě končí) nevzniká stěžovateli poplatková povinnost; srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19, č. 3271/2015 Sb. NSS. Napadené usnesení nepochybně právě takovým procesním rozhodnutím je, zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost tudíž Nejvyšší správní soud nepožadoval.

[8] Z citovaného usnesení rozšířeného senátu současně plyne, že ač je povinné zastoupení stěžovatele bez příslušného právního vzdělání advokátem obecně jednou ze základních podmínek řízení o kasační stížnosti, § 105 odst. 2 s. ř. s. se neuplatní v případech, kdy kasační stížnost směřuje proti procesnímu rozhodnutí učiněnému v řízení o žalobě, jež slouží toliko k zajištění podmínek řízení nebo jeho řádného průběhu. Takovým typem rozhodnutí je i nyní napadené usnesení, jak již bylo uvedeno výše. V daném případě tak ani podmínka povinného zastoupení stěžovatele advokátem splněna být nemusí.

[9] Nejvyšší správní soud proto přistoupil k meritornímu posouzení kasační stížnosti a přezkoumal napadené usnesení městského soudu v souladu s § 109 odst. 3 a 4

pokračování

s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které uplatnil stěžovatel, přičemž neshledal vady, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti, a dospěl k následujícímu závěru.

[10] Kasační stížnost není důvodná.

[11] Podstatou kasační stížnosti je otázka, zda stěžovatel má být v řízení u městského soudu osvobozen od povinnosti platit soudní poplatek (resp. zda jeho neosvobozením došlo k odepření přístupu k soudu) a zda nezbytně potřebuje k hájení svých práv v řízení před městským soudem zástupce.

[12] Předně Nejvyšší správní soud uvádí, že o kasačních stížnostech téhož stěžovatele v obdobných věcech již mnohokrát rozhodoval; srov. např. nedávné rozsudky ze dne 17. 5. 2021, č. j. 3 As 109/2021 - 15, ze dne 20. 5. 2021, č. j. 4 As 114/2021 - 21, či ze dne 28. 5. 2021, č. j. 5 As 112/2021 - 19. Ani v nyní projednávané věci přitom neshledal důvodu odchýlit se od dříve vyslovených závěrů.

[13] Pokud jde o první ze dvou výše uvedených otázek, tj. osvobození od soudních poplatků, Nejvyšší správní soud připomíná, že podle § 36 odst. 3 s. ř. s. je pro osvobození od soudních poplatků nutné splnění následujících podmínek: i) výslovná žádost účastníka; ii) nemajetnost a iii) návrh není zjevně neúspěšný.

[14] Ustanovení § 36 odst. 3 obsahuje určitý prostor pro uvážení (byť velmi omezený), neboť obsahuje slovo *může* (srov. usnesení rozšířeného senátu zdejšího soudu ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74, č. 2099/2010 Sb. NSS). Účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, *může* být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků, není-li jeho návrh zjevně neúspěšný. Splnění podmínek uvedených výše pod body i) až iii) tedy pravidelně vede k osvobození od soudních poplatků, a to v míře, která odpovídá majetkové situaci daného účastníka. Výjimkou z tohoto pravidla je neosvobození od soudních poplatků i v případě, kdy jsou uvedené podmínky splněny (resp. ani nejsou zkoumány), neboť v konkrétním případě jsou dány takové okolnosti, pro které je namíste výjimečně využít oprávnění k soudnímu uvážení a osvobození od soudních poplatků nepřiznat (srov. rozsudek zdejšího soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66, č. 2601/2012 Sb. NSS).

[15] Dle citované judikatury je možné výjimečně odepřít osvobození od soudních poplatků pro povahu sporu, který účastník vede. Takovými spory jsou typicky ty, které účastník vede s různými veřejnými institucemi, jež se týkají poskytování informací podle zákona o svobodném přístupu k informacím a které se nedotýkají podstatných okolností jeho životní sféry. V těchto případech vystupuje do popředí tzv. regulační funkce soudních poplatků, která má za cíl omezit podávání neuvážených či svévolných návrhů, kterými takový účastník projevuje zvýšený zájem o nejrůznější informace, aniž by však uvážil smysluplnost jednotlivých sporů a aniž by tyto informace měly skutečně vztah k jeho životní sféře (srov. rozsudek zdejšího soudu ze dne 14. 11. 2012, č. j. 6 As 14/2012 - 11).

[16] Nejvyšší správní soud souhlasí s městským soudem v tom, že právě takovým sporem je i nyní projednávaná věc. Předně stěžovatel nijak netvrdil, že by se požadované informace konkrétním způsobem dotýkaly jeho životní sféry (např. jeho majetku,

životních podmínek apod.). Neuvedl nic, z čeho by bylo možné usuzovat, že by požadované informace měly mít jakýkoli vztah k podstatným okolnostem jeho života. Z obsahu spisu městského soudu je zřejmé, že žádost o informace se týkala organizační složky žalované (Věznice Bělušice). Z vyjádření žalované obsaženého ve spise městského soudu pak vyplývá, že stěžovatel rozeslal žádost o informace z oblasti personálních činností a uplatňování disciplinární (kázeňské) praxe nejrozličnějším organizačním složkám žalované, vč. již zmiňované Věznice Bělušice. Také z vlastní úřední činnosti je zdejšímu známo, že stěžovatel rozesílá obdobné žádosti o poskytnutí informací různého druhu takřka do všech vězeňských zařízení a s žalovanou vede množství obdobných sporů. Jak zdejší soud uvedl v rozsudku č. j. 7 As 101/2011 - 72, *„takové spory má stěžovatel plné právo vést, dává-li mu objektivní právo procesní možnosti tak činit, a musí v nich mít možnost účinně hájit svá práva. Není však důvod, aby náklady na vedení takových sporů, které je zásadně povinen hradit každý žalobce, za stěžovatele pravidelně nesl stát formou osvobození od soudních poplatků.“*

[17] Osvobození od soudních poplatků není institutem, který by sloužil chudým osobám vést bezplatně spory podle své libosti. Slouží naopak k zajištění účinné soudní ochrany tam, kde je tato ochrana namíste (jde o věc skutečně se dotýkající životní sféry daného účastníka). Takovou povahu však nyní posuzovaný spor nemá. Městský soud proto nepochybil, pokud konkrétní majetkové poměry stěžovatele nezjišťoval, ale jeho žádost o osvobození od soudních poplatků zamítl. V daném případě se nejedná o odepření přístupu k soudu, neboť k výjimečnému nepřiznání osvobození od soudních poplatků vedly městský soud konkrétní okolnosti daného sporu, přičemž městský soud svůj postup náležitě odůvodnil.

[18] Co se týče druhé otázky, která je předmětem podané kasační stížnosti, tj. ustanovení zástupce, Nejvyšší správní soud uvádí, že podmínkou pro ustanovení zástupce je splnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků. Jelikož stěžovatel předpoklady pro osvobození nesplnil, nebylo možné mu v řízení u městského soudu ustanovit zástupce. Ustanovení zástupce pak nebylo možné ani proto, že v daném případě to nebylo nezbytně potřeba k ochraně stěžovatelových práv (viz § 35 odst. 10 s. ř. s.). Stěžovatel má totiž právnické vzdělání, které je vyžadováno pro výkon advokacie (je bývalým advokátem), a v podané žalobě zcela jasně vymezil, v čem spatřuje nečinnost žalovaného správního orgánu. Ani v posuzování této otázky tak městský soud nepochybil.

[19] Stěžovatel v kasační stížnosti dále požadoval, aby Nejvyšší správní soud přikázal věc k projednání a rozhodnutí jinému senátu téhož soudu. K tomu zdejší soud uvádí, že s. ř. s. takovýto postup neumožňuje – dle aktuální právní úpravy není možné prostřednictvím institutu *přikázání věci* přikázat věc jinému senátu téhož soudu, nýbrž pouze jinému než místně příslušnému krajskému soudu. Podmínky pro tento postup však splněny nebyly (srov. § 9 s. ř. s.).

[20] Požadavek stěžovatele „přikázat věc jinému senátu téhož soudu“ by bylo možné hodnotit jako námitku podjatosti, neboť nesouhlasí s obsazením senátu projednávajícího jím vedený spor. K tomu však stěžovatel nic konkrétního neuvedl. Z podané kasační stížnosti je zjevné, že stěžovatel není spokojen se způsobem rozhodování městského soudu (senátu 14 A) v jeho věci. Okolnosti, které spočívají v postupu soudce v řízení o projednávané věci nebo v jeho rozhodování v jiných věcech však důvodem pro jeho

pokračování

vyloučení nejsou – viz § 8 odst. 1 poslední věta s. ř. s., srov. také usnesení zdejšího soudu ze dne 18. 6. 2003, č. j. Nao 25/2003 - 47, č. 283/2004 Sb. NSS). Nesouhlas, resp. nespokojenost s postupem soudce v dané věci tak k jeho vyloučení vést nemůže.

V. Závěr a náklady řízení

[21] Nejvyšší správní soud kasačním námitkám nepřisvědčil, kasační stížnost proto podle § 110 odst. 1 věty poslední s. ř. s. zamítl.

[22] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud rozhodl podle § 60 odst. 1 věty první ve spojení s § 120 s. ř. s.; úspěšné žalované žádné náklady nad rámec běžné administrativní činnosti v tomto řízení nevznikly, proto jí Nejvyšší správní soud, byť by jí právo na náhradu nákladů řízení svědčilo, náhradu nákladů nepřiznal.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 6. srpna 2021

JUDr. Viktor Kučera
předseda senátu